

***Bruk av hund som maktmiddel
i politiets tjeneste***

En juridisk drøftelse av de rettslige rammene for bruk av hund

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2014

Kand.nr : 197
Antall ord: 6600

Forord

Tiden min ved Politihøgskolen skulle vise seg å utløse en lidenskapelig interesse for juss. Etter snart tre år var tiden inne for å skrive Bacheloroppgave.

Det har vært alt annet enn enkelt å skrive en slik oppgave. Det har vært faglig givende, men til tider frustrerende. Læringskurven har bestandig vært bratt. På ferden har jeg stadig lært noe nytt.

Jeg er takknemlig for tre minnerike år ved Politihøgskolen. Tre år med mye hardt arbeid, kunnskapsrike forelesninger samt gode refleksjoner. Jeg ønsker å takke min veileder Hild Rønning som har svart på mine utallige spørsmål vedrørende oppgaven. Videre må jeg få takke Kai, Lars Morten og Per Arne for at dere tok av tiden deres til å gi meg verdifulle innspill. Oppgaven ville ikke blitt den samme foruten.

Den største takken må likevel gå til mamma og pappa. Uten dere ville dette neppe gått. Takk til resten av familien og vennene mine, dere har gitt meg ubetinget støtte og hatt troen på meg gjennom tre år.

Simen, Erik og Dennis, takk for tre fine år.

Mai 2014

Innholdsfortegnelse

1.0 PROBLEMSTILLING	3
1.1 METODE	3
2.0 LEGALITETSPRINSIPPET	4
2.1 PATRULJEHUNDEN- ET SKARPT REDSKAP	4
2.2 NÆRMERE OM HUND SOM MAKTMIDDEL; NOEN BETRAKTNINGER	5
2.3 GJELDENE RETT (DE LEGE LATA)	7
2.4 NÆRMERE OM POLITILOVEN § 6	7
3.0 KOMPARATIV RETT- DANSK POLITILOV	14
4.0 VIL DET VÆRE FORMÅLSTJENLIG Å INSTRUKSFESTE BRUKEN AV HUND? (DE LEGE FERENDA)	14
5.0 AVSLUTNING	16
6.0 LITTERATURLISTE	18
6.1 BØKER	18
6.2 SELVVALGT PENSUM	18
6.3 AVGJØRELSER FRA SPESIALENHETEN	18
6.4 ØVRIGE RETTSKILDER	19
6.5 DOMSREGISTER	21

1.0 Problemstilling

Bruken av narkotikahund i det offentlige rom er fortsatt et tema jurister¹ og polititjenestepersoner har ulike meninger om. I lys av dette ønsket jeg å undersøke hvilke rettslige rammer som gjelder for bruken av patruljehund som maktmiddel, da dette synes spinkelt behandlet i juridisk og politirettslig litteratur. Videre foreligger det sparsommelig med rettspraksis på området.

Særlig med bakgrunn i en uttalelse fra Spesialenheten i 2008² finner jeg det interessant å undersøke de rettslige rammene, ettersom bruken ikke direkte er lovregulert eller instruksfestet. I NOU 2009: 12 fremmes det forslag om retningslinjer for bruk av hund³. I den sammenheng vil det være av interesse å undersøke hvilke vurderinger som bør ligge til grunn før en beslutter bruk av hund som maktmiddel.

1.1 Metode

Det er tatt utgangspunkt i politiloven⁴ § 6 som rettskilde, med særlig vekt på fjerde ledd.

Det er søkt støtte i lovforarbeider, utenlandsk rett⁵, rundskriv, rettspraksis, avgjørelser fra Spesialenheten og juridisk teori. Det er foretatt søk i Lovdata samt Rettsdata for innhenting av relevant rettskildemateriale. Samtlige avgjørelser fra Spesialenheten vedrørende bruk av hund som maktmiddel er gjennomgått⁶.

Jeg søker å anskueliggjøre det forebyggende aspektet gjennomgående i oppgaven. Juridisk metode er selvsagt benyttet som arbeidsmetodikk.

¹ Se Kai Spurkland, "Utredning om narkotikahund" PHS forskning 2012:1

² Spesialenheten uttalte i sak nr. 1. Ref. Nr. 10240804 at: "Spesialenheten finner det kompliserende at det ikke foreligger retningslinjer for bruk av patruljehund i norsk politi(...) Sakene vedrørende bruk av hund som maktmiddel, gjelder til dels alvorlige personskader og byr på vanskelige strafferettslige avveininger". Med bakgrunn i uttalelsen fra Spesialenheten finner jeg det betimelig å stille spørsmålsteget ved hvorvidt det vil være formålstjenlig å instruksfeste bruken av hund. Se punkt 4.0

³ NOU 2009: 12 "Et ansvarlig politi"

⁴ Lov 04.08.1995 nr.53 Om politiet (politiloven) heretter (PL)

⁵ Jeg har gjennomgått avgjørelser fra Dansk Riksadvokat. *Rigsadvokatens beretning (2004-2011 Behandling af klager over politiet)* hvor det er avgjort en håndfull av saker vedrørende hund som maktmiddel. Av plasshensyn lar ikke disse avgjørelsene seg gjennomgå i oppgaven. Dansk rett har mange paralleller med norsk rett og er således til en viss grad komparative. Avgjørelsene kan derfor tjene som noe veiledning på området. Avgjørelsene finnes tilgjengelig på (www.rigsadvokaten.dk)

⁶ Enkelte avgjørelser som ikke er gjort tilgjengelig, har jeg fått tilsendt av sjef for Spesialenheten etter søknad om innsyn. Av anonymitetshensyn vil verken søknad om innsyn eller svar på søknad bli vedlagt oppgaven. Andre avgjørelser finnes tilgjengelig på (www.spesialenheten.no)

2.0 Legalitetsprinsippet

Kravet om lovhjemmel har mange ulike navn, men er på strafferettens område ofte formulert som ”*legalitetsprinsippet*” og er direkte lovfestet i Grunnloven⁷ § 96 som sier at :

”Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom(....)”

Kravet om lovhjemmel følger dessuten av (EMK) artikkel 5. jf. artikkel 6 som er gjort til norsk rett ved menneskerettsloven⁸ § 2 jf. § 3. Legalitetsprinsippet er et sedvanerettslig forankret prinsipp med konstitusjonell trinnhøyde, dvs. med samme rang som en grunnlovsbestemmelse som gjelder ved all utøvelse av offentlig myndighet⁹.

Enkelt forklart betyr dette at politiet må ha hjemmel i en rettsregel for å gripe inn i borgernes rettssfære¹⁰. Spørsmålet blir da, kan bruk av hund mot person anses som inngrep i vedkommendes rettssfære?

Det klare utgangspunkt må være at bruk av hund mot person er å anse som et inngrep i vedkommendes rettssfære. Hund kan være et sterkt integritetskrenkende og inngripende maktmiddel. Således blir det bestemmende for vedkommendes rettigheter eller plikter¹¹.

2.1 Patruljehunden- Et skarpt redskap

Patruljehunder i politiets tjeneste har et stort bruksområde. Hundene kan blant annet brukes til redningstjeneste, sporsøk, overværssøk, åstedssøk, pågripelser (skarpe oppdrag), massetjeneste, patruljetjeneste (bil- og fotpatrulje) og forebyggende tjeneste¹². Det kan kun benyttes hund som er godkjent, dvs har bestått eksamen ved Politihøgskolen¹³.

⁷ Lov 17.05.1814 Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven)

⁸ Lov 21.05.1999 nr. 30 Om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

⁹ Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004) *Politirett*. (2. utg.) s. 102.

¹⁰ Det finnes derimot unntak fra legalitetsprinsippet. Eksempelvis ved vanlig patruljegang med hund i line (forebyggende ordenstjeneste) kreves i utgangspunktet ikke lovhjemmel. Dette anses å ligge innenfor politiets alminnelige handlefrihet (hvem som helst kan gå tur med hunden sin i offentligheten). True med hund som maktmiddel kan derimot ikke hvem som helst gjøre. Dette krever utvilsomt lovhjemmel jf. legalitetsprinsippet.

¹¹ Jf. Lov 19.02.1967 Om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 1 jf. 2 første ledd bokstav (b)

¹² Studieplan, utdanning for nye hundeførere i politiet med patruljehunder. Utkast til høgskolestyret 12.februar 2014. punkt 1.0

¹³ Studieplan, utdanning for nye hundeførere i politiet. punkt 6.0 ”*Studiet avsluttes med en praktisk eksamen*”

Auglend mfl (2004) hevder at politihunden i seg selv besitter en preventiv og atferds regulerende effekt. Således kan en si at hunden har en forebyggende effekt¹⁴ ved sitt blotte nærvær. Det kan videre tenkes at det har en forebyggende effekt at det står ”Hundetjeneste” på politibilen¹⁵.

Selv om hund benyttes til pågrepelse mv., ønsker jeg å presisere at hund ikke er å anse som et straffeprosessuelt tvangsmiddel. Bruk av hund for å gjennomføre tvangsmidler derimot omfattes følgelig av straffeprosessloven¹⁶ § 170a¹⁷ og således får strpl § 178¹⁸ første ledd direkte anvendelse i pågrepelsessituasjoner ved bruk av hund.

2.2 Nærmere om hund som maktmiddel; Noen betraktninger

Politihund, og da primært patruljehund, besitter egenskaper som gjør den til et maktmiddel. Eksempelvis innhenting av personer, bevoktning, rundering¹⁹, pågrepelse av personer samt beskytte hundefører²⁰.

Auglend mfl (2004) definerer tjenestehund som et ”skarpt redskap” og poengterer videre at hunden kan volde store skader dersom den kommer ut av kontroll²¹.

Til tross for at hunden kan forvolde stor skade, finner jeg grunn til å minne om at det ikke eksisterer noen ”mild versjon” av politihund i Norge²². Hundene er trent for å bite hardt, men på kommando slippe umiddelbart²³. Bruk av hund vil derfor naturligvis alltid medføre en risiko for at den tjenestehandlingen rettes mot blir påført skade.

¹⁴ Støtte for dette synet finnes også i Rt. 2008 s. 788. (avsnitt 22) hvor det fremgår : ”(...) Når politiet benytter en polititjenestehund ved utførelsen av en tjenestehandling, kan hunden bli benyttet i et forebyggende øyemed eller for å beskytte tjenestemannen.”

¹⁵ Et eksempel kan tjene som illustrasjon; La oss si at det er personer som har til hensikt å begå ordensforstyrrelser i en drosjekø på nattetid men som velger å avstå, da synet av hunden virker avskrekkende. Hunden kan m.a.o. være et nyttig redskap i oppretholdelse av den offentlige ro og orden i et forebyggende perspektiv.

¹⁶ Lov 22.05.1981 nr. 25. Om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) Heretter (strpl)

¹⁷ Strpl § 170a lyder: ”Et tvangsmiddel kan brukes bare når det er tilstrekkelig grunn til det. Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.”

¹⁸ Strpl § 178 har følgende ordlyd: ”Pågrepelse foretas så skånsomt som forholdene tillater.”

¹⁹ Runderere vil si å sende hunden i et fritt søk mot person slik at hunden ved påtreff «låser»/bevokter gjerningspersonen med standhals uten å gå i angrep.

²⁰ Auglend mfl (2004) S. 439.

²¹ Se artikkel i VG <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/naomi-7-skambitt-av-politihund/a/10130662/> (Hentet 28.04.14) Innimellom oppstår relativt store skader ved bruk av hund jf. artikkelen. Men etter min gjennomgang av Spesialenhetens avgjørelser framstår dette snarere som unntaket enn hovedregelen.

²² Se påtalevedtak fra Spesialenheten av 04.09.2013. Sak. nr 10249699. Ref. Nr. 203/13-123. ”Unødig maktbruk ved bruk av hund” Hvor det blant annet fremgår: ”Skadeomfanget fremstår ikke som mer omfattende enn hva som må påregnes ved bruk av hund som maktmiddel”

²³ Fagplan Politihøgskolens grunnutdanning for nye hundeførere – trinn III patruljehunder. Punkt 4.2 ” (...) Hunden skal slippe på kommando fra fører.”

I mange tilfeller vil den preventive virkningen (forebyggende effekten) ved hundens nærvær være tilstrekkelig til å styre og kontrollere personers atferd ²⁴.

Med bakgrunn i at hunden kan inngå i hele maktpyramiden²⁵ vanskeliggjør dette en bestemt plassering. En plassering vil være nært knyttet til hundens atferd og bruken av den. Atferden til hunden endres med ulike situasjoner/behov dermed endres også egenskapene til ”maktmidlet”, hvilket etter mitt syn ytterligere vanskeliggjør en bestemt plassering. Batong, pepperspray og håndjern er uproblematisk å sette inn i en maktpyramide samt instruksfeste, ettersom egenskapene til maktmidlene aldri endres. Derfor er bruken av hunden avhengig av hvor på maktstigen den hører hjemme.

Det må aldri glemmes at en hund er et dyr og vil fra tid til annen handle instinktivt. Dette vil en hundefører neppe kunne kontrollere ²⁶. Grundig og omfattende trening skal motvirke at uønskede handlinger oppstår, men en kan aldri utelukke slike, uansett hvor godt trent en hund er.

Per Arne Sødal²⁷ uttaler blant annet at:

”Stress/ukontrollerte handlinger fra hundens side kommer gjerne som et utslag av en overtent og eller lite balansert hundefører og det kan gi seg utslag i avviksatferd hos hunden”

Ved bruk av hund vil det være særlige omstendigheter som må tas i betraktning og som i enkelte tilfeller kan påvirke hvordan publikum forholder seg til hundefører/hund ²⁸.

²⁴ Auglend (2004) mfl. s. 440.

²⁵ Lie, A.L., & Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk* (2. utg.). s. 10.

²⁶ Se administrativ vurdering 2008 fra Spesialenheten, s. 1. Sak. nr 1. Ref. Nr. 10240804. ”Bruk av politihund.” Hvor det fremgår: *”Hunden fikk kommando om å ”ta mannen”. I stedet for å gå på B, gikk hunden da på nytt på A og bet ham nå i lysken mens han lå nede med håndjern på ryggen. Hunden slapp ikke grepet før hundefører rappet den over snuten”* Se for øvrig også administrativ vurdering 2005-2006 Sak nr. 21. Ref. Nr. 050474.

²⁷ Samtale 02.12.2013 med tidligere patruljehundfører, nå operativ stedlig leder ved Politihøgskolen avd. Kongsvinger Per Arne Sødal. Avd. For etter- og videreutdanning.

²⁸ For enkelte kan hunden virke svært intimiderende og fremkalle frykt. Dette kan påvirke personers adferd i nærvær av hunden. Videre kan det være religiøse samt medisinske årsaker som kan påvirke adferden til publikum. Dette er forhold hundefører bør være seg bevisst i tjenesteutførelsen. Unormal/nervøs oppførsel fra publikums side må derfor ikke konsekvent tolkes som et uttrykk for at vedkommende er stresset/nervøs fordi han eller hun nødvendigvis har gjort noe galt.

2.3 Gjeldende rett (de lege lata)

Ettersom bruk av hund som maktmiddel ikke er direkte lovregulert, omfattes bruken av den generelle regelen om politiets maktanvendelse i PL § 6 fjerde ledd²⁹. PL § 6 fjerde ledd har følgende ordlyd:

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig

Det finnes flere regler som gir uttrykk for politiets adgang til å benytte makt³⁰. PL § 6 sier noe om hvordan myndigheten skal utøves mens politiinstruksen³¹ 3-1 jf. 3-2 utfyller og konkretiserer PL § 6. Sammen med straffeloven³² § 48 tredje ledd må overnevnte bestemmelser kunne anses å utgjøre de mest alminnelige hjemmelsgrunnlagene for maktbruk, herunder bruk av hund som maktmiddel.

Lovgivers vilje må derfor antas å være at hundefører selv skal vurdere bruk av hund via PL § 6, i den grad det er nødvendig og forsvarlig³³.

2.4 Nærmere om politiloven § 6

PL § 6 kan betraktes som en universalbestemmelse³⁴ som skal være gjennomgående for all polititjeneste jf. ordlyden ”*alminnelige regler*”. PL § 6 setter krav til hvordan polititjenesten skal utføres men sier også noe om hvordan politiet skal opptre³⁵ jf. § 6 tredje ledd³⁶.

Det er gjennomgående både i politiloven og straffeprosessloven (strpl) som et ulovfestet rettssikkerhetsprinsipp som er kodifisert og inntatt i PL § 6 at desto mer inngripende et middel

²⁹ Se Rt. 2003 s. 948 hvor det fremgår: ”*politiloven § 6 er ikke en selvstendig inngreps hjemmel, men angir hvordan en allerede eksisterende kompetanse skal utøves.*”

³⁰ Det mest sentrale i denne sammenheng er likevel PL § 6. Av plasshensyn lar det seg ikke gjøre å gjennomgå alle rettsreglene.

³¹ Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) 26.06.1990.

³² Lov 22.05.1902 nr. 10 Om straff (straffeloven). Heretter (strl)

Kine Lillefjære Andersen (2010). ”*Politiloven § 6 fjerde ledd- politiets adgang til å benytte fysisk makt*” (Mastergradsoppgave, Universitetet i Bergen). S.13: ” (...) *Politiloven § 6 fjerde ledd er knapp i sin formulering og gir følgelig få føringer når det gjelder hvilke tiltak polititjenestemennene kan benytte seg av i sin myndighetsutøvelse. Man kan ut ifra lovteksten heller ikke fastslå hvilken intensitet som kan legges i benyttelsen av de ulike tilgjengelige maktmidlene.*”

³⁴ Andersen (2010) s. 9 ”*Disse normene kommer i utgangspunktet til anvendelse uavhengig av hjemmelsgrunnlag, og uten hensyn til hvilket saksområde det opereres på.*”

³⁵ Note nr. (9) Av Tor-Geir Myhrer. Hentet fra:

<http://abo.rechtsdata.no/browse.aspx?bid=autoComp&sDest=gL19950804z2D53#gL19950804z2D53z2EzA76> (oktober 2013)

³⁶ PL § 6 tredje ledd sier: ”*Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever*”

er, desto mer alvorlig må forholdets karakter være før inngrep vil fremstå som nødvendig og forsvarlig, dette er ofte omtalt som ”*Proporsjonalitetsprinsippet*”³⁷ og kan utledes av PL § 6 annet ledd.

PL § 6 og strpl § 170a gir i all hovedsak uttrykk for det samme og er innholdsmessig svært like.

Hva som til enhver tid vil fremstå som nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig må for alle tilfeller bero på en konkret vurdering av den enkelte situasjon³⁸. Ordlyden ”*I den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig*” gir i seg selv rom for en vid adgang til skjønnspregede beslutninger.

De ulike kravene i PL § 6 om nødvendighet, forsvarlighet og forholdsmessighet må anses for å være selvstendige krav som står på egne ben og skal følgelig vurderes hver for seg³⁹. I mange tilfeller vil et inngrep fremstå som nødvendig, men det er ikke sikkert det er forsvarlig ut fra andre omstendigheter ved situasjonen⁴⁰.

Kai Spurkland⁴¹ skriver i heftet ”*Fysisk maktbruk- de rettslige rammene*”⁴² blant annet at ved vurderingen av hva slags maktbruk som er nødvendig og forsvarlig, vil ofte følgende momenter være sentrale:

1. Om det finnes det alternative maktmidler og handlingsalternativer.
2. Om situasjonen er tidskritisk.
3. Muligheten for bistand fra andre polititjenestepersoner.
4. Hvor tungtveiende interesser som ivaretas.
5. Hvor risikofylt maktbruken/metoden er.
6. Risikoen for skader på utenforstående ved bruk av metoden.
7. Risikoen for at den det gripes inn overfor skader andre.
8. Tjenestepersonens erfaring og trening.

³⁷ Edvinsen (2009) s. 41 & Auglend (2004) mfl. S. 107.

³⁸ Se også Tor-Geir Myhrer ”*Bastet og bundet*” (2012). Hvor de polisiære grunnkrav i politiloven § 6 drøftes utførlig. Selv om boken omhandler bruk av håndjern er det mange paralleller som kan relateres direkte til bruk av hund.

³⁹ Andersen (2010) s. 9. ”*Av både bestemmelsens ordlyd og oppbygning fremgår det at anvendelse av makt er siste alternativ dersom det oppståtte problemet ikke kan løses med hjemmel i et av de tre første leddene i bestemmelsen.*”

⁴⁰ Se Kai Spurkland ”*Ordensjuss- En introduksjon*” (2012) s. 14.

⁴¹ Politivadokat ved Strategisk stab, Oslo Politidistrikt.

⁴² Et temahefte i serien ”*Rett på gata*”

9. Sårbarheten til den det gripes inn overfor.

Særlig andre⁴³ og femte alternativ vil være aktuelt ved bruk av hund som maktmiddel.

Videre vil risikoen for skader på andre tjenestepersoner i visse tilfeller være tilstede ved bruk av hund. Dette må for alle praktiske tilfeller antas å øve innflytelse på vurderingen av å bruke hund eller la være.

Overnevnte vurderinger vedrørende maktbruk vil også være anvendelig for øvrige maktmidler. Men på bakgrunn av hundens mange forskjellige innslagspunkt på maktpyramiden, fra symbolsk tilstedeværelse, som kan ha en forebyggende effekt, til maktbruk som ligger opp under skytevåpen og som kan likestilles med slag og spark⁴⁴. Må det foretas en skjerpet vurdering opp mot kravene i PL § 6 med særlig henvisning til fjerde ledd.

Et eksempel vedrørende bruk av patruljehund som kan anskueliggjøre kravet om nødvendighet versus forsvarlighet⁴⁵. Under en trafikkontroll er det et kjøretøy som ikke stanser for politikontroll. Mistenkte stanser bilen etter noe tids forfølgelse og løper til skogs. Hundefører observerer i det mistenkte løper at vedkommende er ung, nøyaktig alder vites ikke⁴⁶. Mistenkte får pålegg av hundefører om å stanse og det følger en advarsel om at hund vil bli sluppet dersom pålegget ikke etterkommes.

Å slippe hunden for å få stanset vedkommende vil i et slikt tilfelle fremstå som nødvendig (for å få stoppet vedkommende, pågrepet han, sikre bevis etc.). Hund vil fremstå som et egnet middel da hunden raskt innhenter vedkommende og anholder mistenkte ved bruk av fysisk makt.

⁴³ I mange situasjoner hvor hund vurderes anvendt som maktmiddel er gjerningspersonen i ferd med å stikke av. Det bør være unødvendig å påpeke at hundefører har liten tid til rådighet å vurdere alle eventualiteter i slike situasjoner. Se administrativ vurdering 2009 fra Spesialenheten. Sak nr. 40. Ref. Nr. 10262149. "Bruk av politihund og behandling av bittskader"

⁴⁴ Se dom av 12.10.2010 fra Nord Troms Tingrett. Hvor det blant annet fremgår: "(...) Det er imidlertid uomtvistet at bruk av hund ikke er unaturlig å likestille med slag/spark eller bruk av kølle."

⁴⁵ For å komplisere dette ytterligere så er det en flytende overgang mellom nødvendighetskravet og forsvarlighetskravet. Hvis neste virkemiddel på stigen er svært inngripende (noe hund ofte vil være) vil man ofte stille strengere krav til hva som er nødvendig. Det man da egentlig gjør er å foregripe forsvarlighetsvurderingen, og dette har man nok eksempler på fra Spesialenheten.

⁴⁶ Er det åpenbart at det er snakk om et barn, bør en avstå fra å sende hund i angrep. Uforholdsmessigheten vil her bli utslagsgivende ved vurderingen av å sende hund eller la være.

”Omstendighetene for øvrig” jf. PL § 6 annet ledd, vil i dette tilfelle kunne være vedkommendes alder og straffbare forhold ⁴⁷.

Det vil fremstå som nødvendig å slippe hunden ut fra overnevnte situasjon, da lempeligere midler som stoppsignal, forfølgelse, blålys og pålegg er forsøkt uten nytte, eller at andre midler antas åpenbart utilstrekkelig eller uegnet jf. PL § 6 annet ledd ⁴⁸.

Spurkland uttaler blant annet om kravet til nødvendighet ⁴⁹:

”Nødvendighetsvilkåret består av to elementer: 1) Tiltaket må være minste middel for å oppnå formålet, og 2) Et krav om egnethet. Egnethetskravet innebærer at politiet ikke skal bruke virkemidler som er uegnet til å løse oppdraget.”

Hvis mistanken i eksempelet ovenfor derimot knytter seg til en bagatell, for eksempel kjørt uten bilbelte, så vil det klart være uforholdsmessig og uforsvarlig å slippe hunden. Uansett hvor snill den måtte være. Selv om det er tvingende nødvendig, altså eneste mulighet for å innhente mistenkte. Hvis mistenkte derimot er en drapsmann på flukt eller en brannstifter på tokt, vil det normalt være helt forsvarlig å slippe hunden.

Kravet til forholdsmessighet kan enkelt illustreres slik; Hva vinner politiet ved å bruke hund? Kontra ulempene for den tjenestehandlingen retter seg mot. Skal inngrepet være forholdsmessig må ”forholdsmessighetsvekta” tippe i politiets favør. I eksempelet ovenfor vil omkostningene for mistenkte kunne være større enn fordelene politiet vinner med bruk av hund, derfor kan inngrepet sett fra en streng juridisk synsvinkel være i strid med PL § 6 annet jf. fjerde ledd.

Å sende hunden i et slikt tilfelle som beskrevet vil videre kunne krenke med kravet til ”omstendighetene for øvrig”. Ut fra faktum i saken finnes det andre lempeligere midler å få fatt i mistenkte ⁵⁰.

⁴⁷ En meget vanskelig situasjon både praktisk og rettslig er når politiet ikke vet hvorfor mistenkte stikker av - Hva skal man da vurdere ulempene opp mot? Et eksempel fra Spesialenheten anskueliggjør problematikken, se administrativ vurdering 2009 sak nr. 1. Sak. nr 17. Ref. Nr. 10284093. ”Maktbruk ved bruk av tjenestehund.”

⁴⁸ Egnethetskravet får selvstendig betydning ved siden av minste-middel-regelen.

⁴⁹ Samtale 24.02.14. med Politiadvokat Kai Spurkland.

⁵⁰ Som f. eks. å gå sporsøk med hund i line, ransaking av bil etter ID, identifisere eier av kjøretøy etc. Dersom mistenkte identifiseres kan vedkommende pågripes på et senere tidspunkt, såfremt dette kan skje uten fare for at spor forringes og eller en evt utsettelse av pågrepelse i vesentlig grad vanskeliggjør etterforskningen. Imidlertid stiller det seg annerledes dersom mistenkte utgjør en konkret og nærliggende fare

Bruk av patruljehund som maktmiddel vil naturligvis innebære faglige vurderinger fra hundefører⁵¹. Det vil typisk være vurderinger som: Sjanse for at hunden finner sporet eller mistenkte, vær og føreforhold (påvirker hundens evne til å lukte), trening, om hunden vil påføre personen uforholdsmessig stor skade⁵², være et adekvat maktmiddel, opplæring, erfaring fra tidligere etc.

Dette er faglige vurderinger fra hundefører som klart spiller en vesentlig rolle ved vurderingen om det vil være hensiktsmessig å sende hunden og om hunden er et egnet middel⁵³. Overnevnte vurderinger illustrerer hvorfor hund som maktmiddel i vesentlig grad skiller seg fra andre maktmidler.

Lars Morten Lothe⁵⁴ uttaler blant annet⁵⁵:

”De fleste hundeførere vil i dag i tillegg til politiloven § 6 i sin helhet, også vurdere overnevnte faglige vurderinger m.fl. før de gjør bruk av hund”

Overnevnte vurderinger fordrer at hundefører har god kunnskap om de rettslige rammene som regulerer bruken av hund og politiets adgang til å benytte makt⁵⁶. Ikke minst må hundeførere og polititjenestepersoner forøvrig ha et faglig begrunnet skjønn som fremfor alt er forankret i lovverk før en beslutter bruk av maktmidler⁵⁷.

for uskyldig tredjepart. Hvis så, vil dette være et moment som bør veie tungt ved vurderingen av om hund bør slippes for å umiddelbart anholde vedkommende.

⁵¹ Det hundefører alltid forventes å ha kunnskap om er hvordan hunden vil reagere når den kommer frem til gjerningsmannen. Vil den sperre veien og gi hals? Vil den gå direkte i angrep? Hvor effektivt vil angrepet være? Vil angrepet medføre skader på gjerningsmannen? Hvor store skader vil jeg erfaringsmessig kunne forvente at hunden gjør? Disse vurderingene må for alle praktiske tilfeller være med før hunden sendes og utgjør en viktig del av forholdsmessighetsvurderingen. Se påtalevedtak av Spesialenheten sak Nr.10240804. Ref. Nr.182/08-123. Hvor Spesialenheten klart gir uttrykk for at ” Som godkjent hundefører må det forventes at vedkommende også hadde kjennskap til disse sidene ved hundens atferdsmønster(...)

⁵² Til forskjell fra f eks. batong ligger variasjonen i at hundefører ikke råder over hvor hunden biter eller hvor hardt hunden biter når den er sendt i angrep. Til illustrasjon vil en tjenestemann som regel i de fleste tilfeller kunne tilpasse både kraft og plassering i et batongslag.

⁵³ Det kan vanskelig være tvil om at slike faglige vurderinger må tillegges vekt ved vurderingen om å bruke hund eller ikke. Noe annet ville vært utenkelig i praksis med bakgrunn i hundens egenskaper. Disse faglige vurderingene får således en selvstendig betydning som må harmonere med vilkårene i PL § 6.

⁵⁴ Seksjonsleder Hordaland Politidistrikt. Bergen Vest politistasjonsdistrikt. Lothe fullførte Cand.jur. graden i 2003 parallelt med å tjenestegjøre som patruljehundfører i politiet.

⁵⁵ Samtale 11.11.2013.

⁵⁶ For mer om politiets adgang til å benytte makt se Auglend (2004) mfl. S. 397-467.

⁵⁷ Hundefører må i tillegg vurdere om bruk av hunden kan forsvares i et etisk perspektiv.

Når det gjelder bruk av patruljehund som maktmiddel ønsker jeg å presisere at det finnes utallig mange variabler vedrørende bruk av hund som medfører meget vanskelige avveininger i forhold til PL § 6 for en hundefører.

Noen eksempler kan være ⁵⁸; Er gjerningspersonen farlig? Hvilken straffbar(e) forhold er begått? Hvor rømmer personen? Hvilken bekledding har personen?⁵⁹ Er vedkommende ruset? Er situasjonen tidskritisk? Er det påkrevd med umiddelbar pågrepelse? Har hundefører andre mindre inngripende alternativer? Dette er vurderinger hundeførere og polititjenestepersoner for øvrig ofte må vurdere med svært liten tid til rådighet ⁶⁰.

I PL § 6 fjerde ledd står det at politiet ”kan” anvende makt. Det vil si at adgangen til å benytte makt er fakultativ ⁶¹. Selv om lovens vilkår er oppfylt er det opp til politimannen å foreta en kvalifisert vurdering ⁶².

Hundefører er selv ansvarlig for at maktbruken ikke går lenger enn hva som framstår som nødvendig og forsvarlig jf. PL § 6 fjerde ledd ⁶³. Når politiet eksempelvis har fått kontroll på en gjerningsperson, bortfaller også den lovlige adgangen til å benytte slik makt ⁶⁴. Videre maktbruk i en situasjon hvor politiet har kontroll vil være rettsstridig i forhold til de rettslige rammene PL § 6 oppstiller.

Fortsetter samme maktbruk etter at vedkommende er bragt under kontroll vil maktbruken fremstå som unødvendig og heller ikke forsvarlig. Dette kan anses som straffbart, jf. legemskrenkelsene ⁶⁵

Tor-Geir Myhrer⁶⁶ skriver i ”*Handleplikten ved farlige politioperasjoner*” ⁶⁷ ”

⁵⁸ Listen er lang og det lar seg vanskelig sette opp en uttømmende liste over de ulike variablene. De nevnte omstendigheter jf. ovenfor vil følgelig være relevante da de inngår i forholdsmessighetsvurderingen jf. PL § 6 annet ledd. Opprøringen er ikke uttømmende.

⁵⁹ Se rundskriv nr. 2007-4 fra Politidirektoratet. Vedrørende slagvåpen i politiet. Hvor det blant annet fremgår: ”*Motstanders fysikk og påkledning må også tas i betraktning.*”. Selv om det fremgår av rundskrivet at det er slagvåpen som omhandles, legges det til grunn at en slik forsvarlighetsvurdering også klart må omfatte bruk av hund.

⁶⁰ Utfordringene med slike beslutninger er at beslutningsgrunnlaget som oftest er ufullstendig. Dette er et karaktertrekk ved mye operativt politiarbeid. Vurderingene må gjøres på et dårligere grunnlag enn hva man skulle ønske fordi man ikke har fullstendig oversikt over situasjonsbilde/faktum.

⁶¹ Andersen (2010). s.13, hvor det fremgår: ”(...) Formuleringen ”kan” åpner for at politiet selv kan vurdere hvorvidt makt skal anvendes eller ikke, slik at maktanvendelse må anses som en opportunitetsforankret kompetanse.”

⁶² Ikke rent sjeldent vil det foreligge tilfeller hvor hjemmelen for å bruke makt er til stede, men polititjenestepersonen likevel velger andre mindre inngripende handlingsalternativer. Hund er intet unntak.

⁶³ Jf. RG 2000 s. 1316 og Rt. 2008 s. 788. (avsnitt 22) ” (...) Polititjenestemann og hund opptrer i slike tilfeller som en enhet. ”

⁶⁴ Jeg finner grunn til å minne om at både nødvendighetskravet og forsvarlighetskravet ikke er hogd i stein. Kravet om nødvendighet og forsvarlighet skal for alle tilfeller være fortløpende vurderinger.

⁶⁵ Straffebud som kan være aktuelle i denne sammenheng er strl §§ 228-232. Videre vil strl § 325 kunne rammes. Grov uforstand i tjenesten vil i tillegg kunne medføre avskjedigelse jf. Lov 01.12.1983 Om statens tjenestemenn (tjenestemannsloven) § 15.

⁶⁶ Professor i politirett Tor-Geir Myhrer ved Politihøgskolen.

” Med den begrensede tid innsatsleder har til rådighet og uten mulighet for å få informasjon verifisert, må han eller hun ofte planlegge innsatsen ut fra et usikkert faktum. ”

Overnevnte synspunkt vil også omfatte hundeførere, samt polititjenestepersoner forøvrig i en situasjon hvor tid er mangelvare ⁶⁸.

Et eksempel kan tjene som illustrasjon; ”Biljakt” hvor hundepatrulje forfølger en person som er mistenkt for et kioskran. Mistenkte stikker av i bil som er stjålet og denne skal stanses. Bilen kjører ut i grøfta eller blir stanset på andre måter. Hundepatrulje med patruljehund-ekvipasje⁶⁹ er på stedet. Personen løper fra stedet. Hundefører anroper mistenkte på korrekt måte (pålegg, trussel og konsekvens) jf. PL § 6 første ledd⁷⁰ og blir pålagt om å stanse, noe mistenkte ikke etterkommer. Hundefører vurderer hvorvidt han skal gå spor, rundere eller sende hunden i et såkalt angrep⁷¹. Hundeføreren vurderer med bakgrunn i PL § 6 at han sender hunden i angrep. Hunden anholder vedkommende med fysisk makt. Personen er påført store bittskader og viser seg å være mindreårig.

I etterpåklokskapens lys kan en foreta mange juridiske og etiske vurderinger. Til illustrasjon kan en se hvor komplisert bruk av hund som maktmiddel kan være i forhold til vurdering av skadepotensiale og hvilke vurderinger⁷² som må ligge til grunn for en slik omfattende maktbruk.

Forrige avsnitt er ment for å vise til at vurderingene kan være vanskelige og marginene små i forhold å gjøre feilvurderinger ⁷³. Når hunden skal benyttes/slippes i angrep, vil alltid være en subjektiv vurdering av hundefører ⁷⁴.

⁶⁷ Hentet fra: www.politi.no (desember 2013)

⁶⁸ Se også Rt. 2003 s. 948. Hvor det fremgår: *”Det er likevel klart at avgjørelsen av om makt skal anvendes i stor grad må bero på skjønnsmessige vurderinger tatt av den aktuelle tjenestemann i situasjoner som kan være meget vanskelig å takle, og at det derfor i noen grad må gis rom for feilvurderinger uten at det derved kan konstateres at vedkommende tjenestemann har gjort seg skyldig i noe straffbart.”*

⁶⁹ Samlebetegnelse på hundefører og hund.

⁷⁰ PL § 6 første ledd sier at : *” Oppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak.”*

⁷¹ Fagplan Politihøgskolens grunnutdanning for nye hundeførere – trinn III patruljehunder. Punkt 4.2 *”(…) Stanse en flyktende forbryter ved å angripe og bite seg fast.”*

⁷² Dersom en del av de generelle vurderingene kan gjøres i forkant av ”akuttfasen” har tjenestepersonen bedre mental kapasitet til å gjøre de oppdragsspesifikke vurderingene i akuttfasen. Gjennom trening skal hundeføreren lære seg å kjenne sin hund og hundens gode og mindre gode egenskaper, effektivitet og farlighet. Ut fra dette kan han/hun gjøre seg oppfatninger om hvordan hunden best kan brukes i ulike situasjoner for å løse oppdrag, men i størst mulig grad begrense skade jf. PL § 6 annet ledd.

⁷³ Se Rt. 2007 s. 1172. Hvor det uttales: *”Vurderingen må skje der og da og det må levnes en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid.”*

⁷⁴ Denne subjektive vurderingen må for alle praktiske tilfeller bygge på en objektiv vurdering av de momenter som jeg har redegjort for, samt innenfor de rammer regelverket oppstiller. Jeg minner om at momentene som er nevnt ikke er uttømmende.

3.0 Komparativ rett- Dansk Politilov

Bruken av hund som maktmiddel er direkte lovregulert i Dansk politilov § 19⁷⁵. Adgangen til å benytte makt generelt fremgår av kapittel 4. Dansk politilov § 16 omhandler ”*Alminnelige bestemmelser om maktbruk*” og kan langt på vei ses på som tvillingbroren til norsk politilov § 6. Bestemmelsene gir praktisk talt uttrykk for det samme og er således til en viss grad komparative.

Dansk politilov § 16 jf. § 19 må i likhet med norsk politilov § 6 anses for å være noe vagt og generelt formulert. Jeg vil derfor anta at våre danske kollegaer i hundetjenesten med en slik vag formulering ikke har det noe nevneverdig enklere enn norske hundeførere.

4.0 Vil det være formålstjenlig å instruksfeste bruken av hund? (de lege ferenda)

Politidirektoratet⁷⁶ og Spesialenheten har tatt til orde for å regulere bruken av politihund i en egen instruks spesielt med tanke på den skarpe bruken av hund⁷⁷. Etter min oppfatning henger dette sammen med at Spesialenheten har mottatt et økende antall anmeldelser der tjenestehund er brukt som maktmiddel⁷⁸.

En instruks (internt pålegg) ville i så fall etter min mening blitt en spesifisering og eller en konkretisering av den generelle regelen i PL § 6. En instruks vil ikke kunne endre på det materielle innholdet i PL § 6, for eksempel ikke utvide eller innskrenke bestemmelsens virkeområde etter alminnelige trinnhøydeprinssipper i norsk rett⁷⁹.

En instruks vil kunne utdype hva Politidirektoratet, som vil være det organ som utgir instruks, legger i nødvendighetsprinsippet, behovsprinsippet, forsvarlighetsprinsippet og forholdsmessighetsprinsippet, spesifikt i forhold til bruk av hund som maktmiddel. Dette kan bli en noe seig oppgave. Fordi noen konkrete grenser må trekkes for hvilke

⁷⁵ Lov om politiets virksomhed (politiloven) 06.09.2004. Dansk politilov.

⁷⁶ Se ”*Tjeneste med politihund*” Rapport fra arbeidsgruppe. Oslo, 3.mai 2005. s.22. Politidirektoratet.

⁷⁷ Se administrativ vurdering 2008 fra Spesialenheten. Sak. nr 1. Ref. Nr. 10240804. ”Bruk av politihund”

⁷⁸ En annen problemstilling (som rett nok faller utenfor denne oppgaven) vil være om det er formålstjenlig med en lovendring?. Videre hvordan en slik lovendring skal utformes for å være mest mulig formålstjenlig. Eksempelvis om den skal være uttømmende, veldig vag og generell eller en mellomting som beskriver når bruk av politihund vanligvis er formålstjenlig, men som likevel ikke utelukker nye og kanskje uforutsette områder som kan oppstå i fremtiden.

⁷⁹ Lovgiver, Høyesterett og underrettene har allerede gjort sitt for å balansere forholdet mellom politiets behov for å bruke makt, mot borgernes krav på beskyttelse mot unødig maktbruk i nevnte bestemmelse.

vurderingskriterier som skal ligge i prinsippene, uten at innholdet kommer i strid med PL § 6, slik bestemmelsen er tolket utallige ganger av domstolene.

En instruks vil etter mitt skjønn vanskelig kunne omfavne kompleksiteten i å bruke hund som maktmiddel, samt ta hensyn til at hunder er ulike, utvikler seg, at noen er mer bitevillige enn andre eller at noen har kraftigere bitt enn andre mv ⁸⁰.

Det vil uansett uavhengig av en instruks, være et ufravikelig krav til hundeførere at de kjenner sin hund godt nok til at de vet hvordan hunden vil reagere i ulike situasjoner. Med andre ord: om hunden er et egnet og adekvat maktmiddel i den konkrete situasjonen hundefører står overfor ⁸¹. Imidlertid er det slik også etter dagens regel med PL § 6.

En instruks vil kunne pålegge at hundefører skal gjøre visse nærmere angitte vurderinger i forkant av at hunden blir brukt. Dette vil kunne lette "ansvaret" til hundefører, men det vil ikke endre på rettstilstanden. Det fordi instruksen ikke kan være innskrenkende eller utvidende i forhold til politiloven § 6, men vil "tvinge" en hundefører til å gjennomgå en "momentliste" eller "sjekklister" hver gang hunden skal brukes ⁸².

Å trekke opp noen konkrete retningslinjer for bruk av hund som skarpt redskap vil kunne bidra til å innskrenke en hundeførers handlingsrom, og dermed virke mot sin hensikt ved at hundefører kan bli handlingslammet ⁸³ i frykt for å handle i utakt med instruks, som igjen kan føre til at vedkommende blir satt under straffeforfølgning.

En instruks vil medføre et skjerpet og kvalifisert ansvar for hundefører dersom denne har glemt eller "hoppet over" et avgjørende punkt i "sjekklister". Som igjen medfører at vurderingen hun/han skal gjøre kan få en dårligere kvalitet og bruken av hunden for eksempel fører til skade på den tjenestehandlingen rettes mot ⁸⁴.

Slik sett kan domstolene og Spesialenheten ha klarere rettslige holdepunkter dersom de må

⁸⁰ Her er det mange faktorer som spiller inn og det er verken ønskelig eller mulig å sette opp en uttømmende liste.

⁸¹ Spørsmål som aktualiseres i den forbindelse er: Vil hunden min være egnet til å stanse denne trusselen? Vil hunden påføre personen mer skade enn forholdene tillater ut fra trusselens alvorlighet? Gjerningspersonens skyld, det truede godet, gjerningspersonens fysiske tilstand og alder mv. Dette er vurderinger som hundeførere er pålagt å gjøre også i dag etter PL § 6, oppregningen er ikke uttømmende.

⁸² Instruks vil vanskelig kunne være konkret og heller ikke uttømmende på hva utfallet av vurderingen etter "momentlisten/sjekklister" vil bli. Det må i alle tilfeller bero på den konkrete situasjonen som alt etter forholdene kan inneholde mange ulike variabler jf. punkt 5.1.

⁸³ Se også Ot.prp.nr.22 (1994-1995) s. 21, hvor det blant annet fremgår: "En lovfesting av politiets adgang til å bruke makt kunne tenkes gjennomført ved detaljregulering. En slik opplisting av typetilfeller der makt kan tillates brukt, ville øke borgernes kontrollmuligheter og forutsigbarheten med hensyn til politiets handlingsmønster. Imidlertid vil opplistingen ikke kunne bli uttømmende (...)"

⁸⁴ På den andre siden kan det tenkes til at vurderingene får en bedre kvalitet siden hundefører kanskje vil ha et mer bevisst forhold til en instruks?

etterprøve lovmessigheten av myndighetsutøvelsen⁸⁵. Det vil således kunne være ”lettere” for Spesialenheten å reise straffesak mot hundeførere, når en skade på den tjenestehandlingen rettes mot kan relateres direkte tilbake til manglende vurderinger på ett eller flere punkter i ”momentlisten/sjekklisten” som instruksene oppstiller⁸⁶.

I et regelstyrt samfunn som vårt er det ofte enkelt å pårope at noe bør instruksfestes. Det er ofte myndighetenes/samfunnets løsning på å imøtekomme utfordringer og krav til etterprøvbarehet, kontroll og notoritet. Virkeligheten er derimot ikke alltid like enkel⁸⁷.

Etter mitt skjønn er det de vurderinger som gjøres etter dagens regelverk (PL § 6 og strl § 48 første jf. tredje ledd) som også må gjøres ved innføring av en instruks. Opplæringen av hundeførere ved Politihøgskolen er utvilsomt god. Dette kan neppe bestrides. Men utdanningen kan alltid bli bedre. Hundeførere må trenes i bevissthet rundt det å kjenne sin egen hund i ulike situasjoner⁸⁸.

5.0 Avslutning

Før rettskildematerien var undersøkt var mitt klare utgangspunkt at hund burde vært regulert. Det har vært interessant å fordype seg i rettskildene og se at jeg faktisk kommer til en annen konklusjon enn den opprinnelige. Det levner derfor ingen tvil om at læringskurven har vært stupbratt.

Tross gjennomgangen av Spesialenhetens avgjørelser og avgjørelsen fra tingretten, kommer en etter mitt syn ikke noe videre i lovforståelsen. Det blir problematisk og heller ikke mulig eller ønskelig å peke på noe allmenngyldig fra de ulike avgjørelsene, som vil ha noe rettskildemessig vekt for andre lignende tilfeller, ettersom faktum i de enkelte sakene er

⁸⁵ Se NOU 2003: 21 ”Kriminalitetsbekjempelse og personvern”. Punkt 7.14 ”I større grad enn for andre offentlige organer er det for politiet svært viktig at det skapes notoritet rundt tjenestehandlingene, slik at de kan etterprøves, både internt og ved eventuelt eksterne behandling av opplysninger. Notoritet sikres regelmessig ved skriftlig nedtegnelse av det som er passert (...).”

⁸⁶ Se også Rt. 2008. S. 696 (avsnitt 17) ”Pågrepelse med hund fører ofte til skader på den pågrepne.”

⁸⁷ På den ene siden skal samfunnet sørge for å ivareta individet mot overgrep og skape forutberegnelighet og på den andre siden ønsker samfunnet at politiet skal være effektive når det kreves. Hvis handlingsrommet tilsynelatende blir snevrere kan det begrense det samfunnet ønsker og krever av politiet.

⁸⁸ Hundeførere må få en omfattende og grundig opplæring i maktbruk, herunder nødvendigprinsippet, behovsprinsippet, forholdsmessighetsprinsippet og forsvarlighetsprinsippet, og hvordan disse skal forstås opp mot den konkrete bruken av hund som maktmiddel. Hundeførere bør i alle tilfeller være bevisst på bruken av hunden og det rettslige grunnlaget.

ulikt⁸⁹.

Kunnskap om de rettslige rammene for maktbruk og forståelse for hva dette betyr i praksis, skal hundeførere samt polititjenestepersoner for øvrig besitte etter gjennomført Bachelorutdanning ved Politihøgskolen⁹⁰. I så fall antar jeg at antallet tilfeller av unødvendig/uforsvarlig maktbruk eller rettslig villfarelse med hensyn til hjemmelsgrunnlag vil kunne reduseres ved økt kunnskap om de rettslige rammene, uten bruk av en egen instruks⁹¹. Etter mitt skjønn vil derfor en instruksfesting⁹² av hund som maktmiddel verken tjene samfunnet eller politiet.

Med bakgrunn i all den kunnskap ervervet på Politihøgskolen, levner det ingen tvil om at dersom publikum er kjent med at politiet besitter lovhjemler som i ustrakt grad gir politiet rett til å benytte fysisk makt, kan dette i seg selv inneha en allmennpreventiv og *forebyggende effekt*. Dette kan i ”verste fall” bety at publikum retter seg etter politiets pålegg, slik at fysisk maktbruk, herunder bruk av hund som maktmiddel reduseres. Hvilket etter mitt syn er i tråd med formålet i bestemmelsen om ”minste middel” prinsippet i politiloven § 6 annet ledd.

Bruk av hund som maktmiddel har vært gjenstand for kritikk både i media, Spesialenheten og domstolsapparatet. Man må imidlertid ikke glemme hvilke positive sider hund har for samfunnet og i forlengelsen, for politiet.

⁸⁹ Hvor grensene konkret går for det kritikkverdige og straffbare, jf. avgjørelser fra Spesialenheten og domstolen blir derfor meget vanskelig å peke på.

⁹⁰ Se også Ot.prp.nr.22 (1994-1995) s.10. ”*Politirolleutvalget stiller seg skeptiske til forsøk på å regulere politiets anvendelse av diskresjonært skjønn (spørsmålet om å gripe inn eller ikke gripe inn i et forhold). Politifolk bør opplæres til å anvende et slikt skjønn gjennom utdanning og veiledning.*”

⁹¹ Jeg er av den klare oppfatning av at gjennom å øke kunnskapen om de rettslige rammene vil dette for politiets del kunne effektivisere bruken av patruljehund. Det kan lett tenkes at en positiv bieffekt av økt kunnskap vedrørende de rettslige rammene, vil kunne bidra til at hunden nyttes enda bedre, også i politiets *forebyggende tjeneste*.

⁹² Etter lex superior-prinsippet vil en lovregulering ha en høyere trinnhøyde enn hva en instruks vil ha. Videre må det presiseres at en hjemmel i instruks vil kunne være problematisk i forhold til legalitetsprinsippet.

6.0 Litteraturliste

6.1 Bøker

Auglend, R., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett*. (2. utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.

Edvinsen, K. (2009). *Ordenstjeneste*. Bodø: Forlaget vett & viten.

Lohne, Lie A. & Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk* Oslo: Gyldendal Akademisk.

Myhrer, T-G. (2012). *Bastet og bundet*. Oslo: Universitetsforlaget.

6.2 Selvvalgt pensum

Myhrer, T-G. (2012). *Bastet og bundet*. Oslo: Universitetsforlaget.

”Tjeneste med politihund” Rapport fra arbeidsgruppe. Oslo, 3.mai 2005. Politidirektoratet. Tilsendt av: Per Arne Sødal, Operativ stedlig leder ved Politihøgskolen avd. Kongsvinger. Etter- og videreutdanningen (14.01.2014).

Kai Spurkland, ”Utredning om narkotikahund” PHS forskning 2012:1. Hentet fra: http://brage.bibsys.no/politihs/handle/URN:NBN:no-bibsys_brage_28287

6.3 Avgjørelser fra Spesialenheten

Påtalevedtak fra Spesialenheten av 04.09.2013 Sak. nr 10249699. Ref. Nr. 203/13-123
Tilsendt av sjef for Spesialenheten Jan Egil Presthus (22.11.13)

Administrativ vurdering 2009 fra Spesialenheten. Sak nr. 1. Sak. nr 17. Ref. Nr. 10284093.
Hentet fra:

<http://spesialenheten.no/Avgjørelser/Spesialenhetensavgjørelser/tabid/6784/language/nb-NO/Default.aspx>

Administrativ vurdering 2009 fra Spesialenheten. Sak nr. 40. Sak. nr 17. Ref. Nr. 10262149.

Hentet fra:

<http://spesialenheten.no/Avgjørelser/Spesialenhetensavgjørelser/tabid/6784/language/nb-NO/Default.aspx>

Administrativ vurdering 2005-2006 Sak nr. 21. Ref. Nr. 050474. Hentet fra:

<http://spesialenheten.no/Avgjørelser/Spesialenhetensavgjørelser/tabid/6784/language/nb-NO/Default.aspx>

Se påtalevedtak av Spesialenheten sak Nr.10240804. Ref. Nr.182/08-123. Tilsendt av sjef for Spesialenheten Jan Egil Presthus (22.11.13)

Administrativ vurdering 2008 fra Spesialenheten. Sak. nr 1. Ref. Nr. 10240804. Hentet fra:

<http://www.spesialenheten.no/Avgjørelser/Spesialenhetensavgjørelser/tabid/6784/Default.aspx>

6.4 Øvrige rettskilder

Lov 22.05.1902 nr. 10 Om straff (straffeloven)

Lov 17.mai 1814 Kongeriget Norges Grundlov (Grundloven)

Lov 01.12.1983 Om statens tjenestemenn (tjenestemannsloven)

Lov 10.02.1967 Om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov 21.05.1999 nr. 30 Om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov 04.08.1995 nr.53 Om politiet (politiloven)

Lov 22.05.1981 nr.25 Om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) 26.06.1990

Forarbeid til politiloven Ot.prp.nr.22 (1994-1995) Hentet fra:

<http://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-22-199495?searchResultContext=1308>

Dansk Politilov : Lov om politiets virksomhed (politiloven) 06.09.2004. Hentet fra:

www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=1836

NOU 2009: 12 ”*Et ansvarlig politi*” Åpenhet, kontroll og læring. Hentet fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2009/nou-2009-12.html?id=560793>

NOU 2003: 21 ”*Kriminalitetsbekjempelse og personvern*”. Hentet fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2003/nou-2003-21.html?id=147109>

Kine Lillefjære Andersen (2010) ”*Politiloven § 6 fjerde led- politiets adgang til å benytte fysisk makt*” (Mastergradsoppgave, Universitetet i Bergen). Hentet fra:

<https://bora.uib.no/handle/1956/4260>

Hilde Stoltenberg. ”*Notat om håndjern*”. Hentet fra: <https://www.itslearning.com/elogin/> (Læringsportal for Politihøgskolen)

”*Ordensjuss- En introduksjon*” av Politiadvokat Kai Spurkland: Hentet fra:

<https://www.itslearning.com/elogin/> (Læringsportal for Politihøgskolen)

Rundskriv Nr. (2007-4) fra Politidirektoratet. Hentet fra:

<http://lovdata.no/pro/#document/RPOD/avgjorelse/rpod-2007-4?searchResultContext=2470>
(Pro tilgang for studenter ved Politihøgskolen)

”*Fysisk maktbruk- de rettslige rammene*” Et temahefte i serien ”Rett på gata”. Tilsendt av Politiadvokat Kai Spurkland ved strategisk stab, Oslo Politidistrikt (02.12.2013)

Myhrer, T-G. (2012). ”Handleplikten ved farlige politioperasjoner”. Hentet fra: www.politi.no (desember 2013)

Studieplan. ”Utdanning for nye hundeførere i politiet med patruljehunder”. Utkast til Høgskolestyret 12.februar 2014. Tilsendt av: Politioverbetjent Jo Geir Grande, fagkoordinator hundetjenesten, Politihøgskolens utdanningssenter Kongsvinger (17.01.14)

Fagplan Politihøgskolens ”Grunnutdanning for nye hundeførere – trinn III patruljehunder”. Tilsendt av: Politioverbetjent Jo Geir Grande, fagkoordinator hundetjenesten, Politihøgskolens utdanningssenter Kongsvinger (17.01.14)

6.5 Domsregister

Norges Høyesteretts avgjørelse, inntatt i Rt. 2008 s. 788. Hentet fra: www.lovdato.no

Norges Høyesteretts avgjørelse, inntatt i Rt. 2003 s. 948 Hentet fra: www.lovdato.no

Norges Høyesteretts avgjørelse, inntatt i Rt. 2007 s. 1172 Hentet fra: www.lovdato.no

Norges Høyesteretts avgjørelse, inntatt i Rt. 2008 s. 696. Hentet fra: www.lovdato.no

RG 2000 s. 1316. Hentet fra: www.rettdata.no

Dom av 12.10.2010 fra Nord Troms Tingrett (TNHER-2010-128042) Tilsendt av Spesialenheten (02.01.2014)

